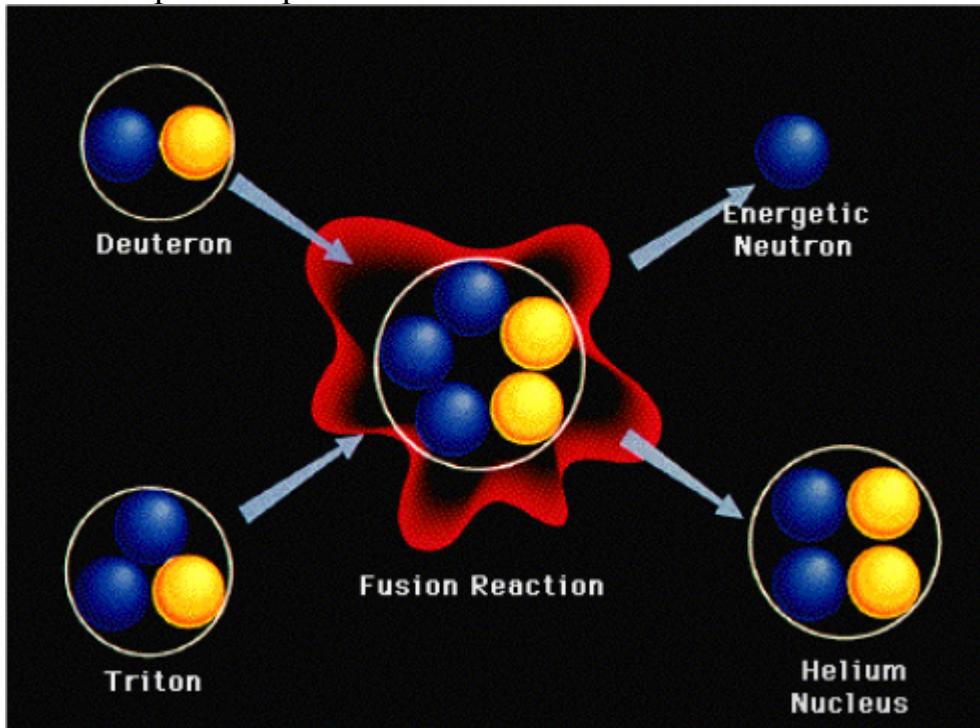
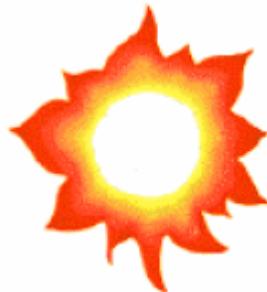

Cum este produsa plasma ?

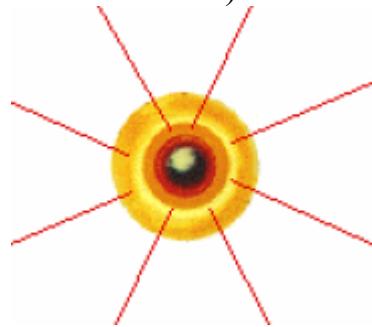

Cum poate fi confinata plasma?

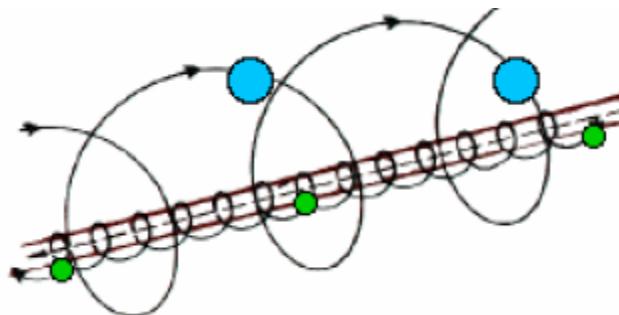
- 1) Confinare gravitationala (Soare si stele)

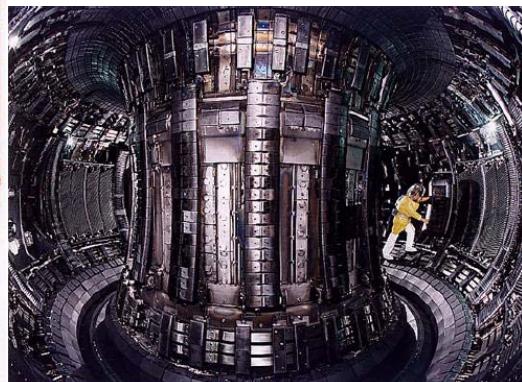
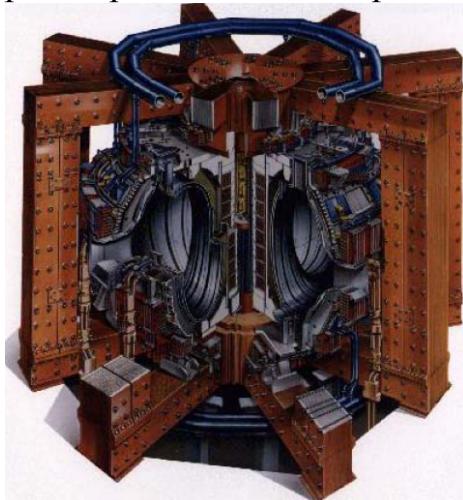
- 2) Confinare inertiala (utilizand Laseri)

- 3) Confinare magnetica

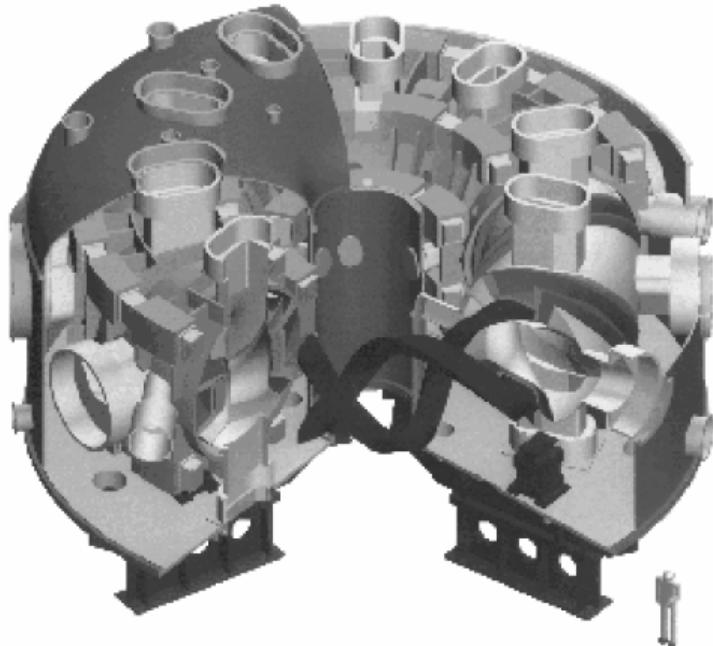
Instalatii Tokamak: Liniile de magnetice de forta , produse de bobine solenoidale magnetice, sunt inchise sub forma unei “gogosi” protejand plasma si eliminand pierderile. Ele trebuie sa aiba o structura elicoidală pentru a stabiliza plasma. Aceasta deformare in structura lor geometrica se poate crea prin inducerea unui curent toroidal, curent ce poate fi utilizat atat pentru producerea cat si pentru incalzirea plasmei.

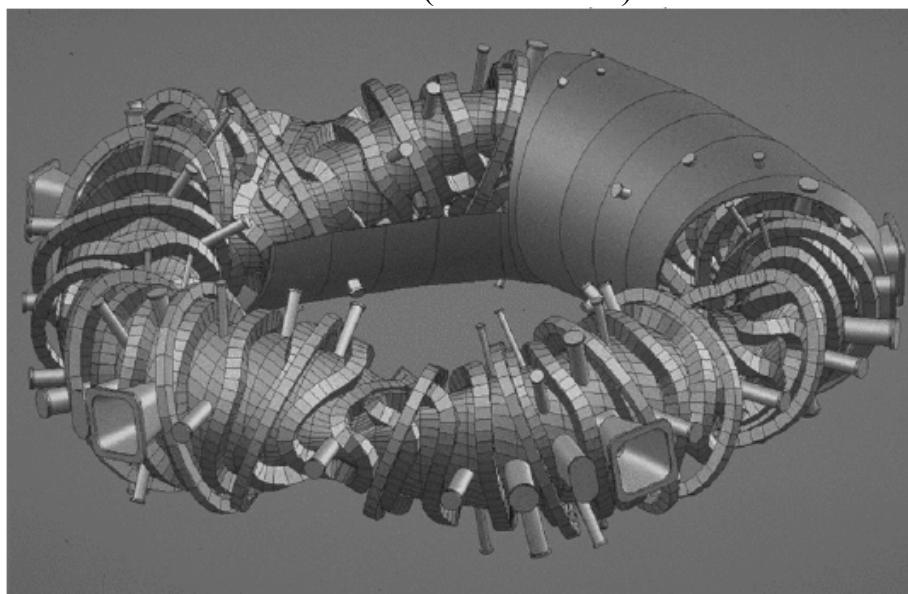
Cea mai mare instalatie Tokamak (Joint European Torus) din lume se afla la Culham (UK)

Instalatii Stellarator: Un alt mod de confinare magnetica prin care se realizeaza atat rasucirea elicoidală cat și cea toroidală a linilor de camp magnetic, cu ajutorul unui magnet exterior plasmei.

In Japonia este cel mai mare Stellarator cu magneti supraconductori (LHD= Large Helical Device), numit heliontron

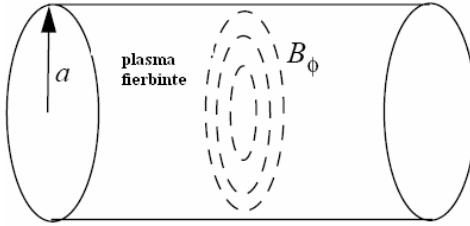

In Germania se află instalatia W7X (Wendelstein)

Pinch-ul magnetic

Confinarea plasmei de către un camp magnetic toroidal este un exemplu foarte bun de exemplificare a diferențelor forte generate de campul magnetic.

In acest caz, fortele de curbura asociate cu "tensiuna" magnetica pot sa asigure confinarea plasmelor fierbinti. Aceasta posibilitate, poate fi demonstrata analizand configuratia de echilibru folosind ecuatia de miscare;

$$\rho \frac{d\vec{u}}{dt} = -\nabla p + \frac{1}{\mu} (\nabla \times \vec{B}) \times \vec{B} = 0$$

Introducem coordonatele polare cilindrice:

$$\vec{B} = (B_r, B_\phi, B_z) = (0, B_\phi, 0)$$

Astfel

$$\begin{aligned} \nabla \times \vec{B} &= \left[\frac{1}{r} \frac{\partial B_z}{\partial \phi} - \frac{\partial B_\phi}{\partial z} \right] \hat{r} + \left[\frac{\partial B_r}{\partial z} - \frac{\partial B_z}{\partial r} \right] \hat{\phi} + \frac{1}{r} \left[\frac{\partial}{\partial r} (r B_\phi) - \frac{\partial B_r}{\partial \phi} \right] \hat{z} = -\frac{\partial B_\phi}{\partial z} \hat{r} + \frac{1}{r} \frac{\partial}{\partial r} (r B_\phi) \hat{z} \\ (\nabla \times \vec{B}) \times \vec{B} &= -\frac{B_\phi}{r} \frac{\partial}{\partial r} (r B_\phi) \hat{r} - B_\phi \frac{\partial B_\phi}{\partial z} \hat{z} \end{aligned}$$

Consideram ca B_ϕ este independent de z si

$$(\nabla \times \vec{B}) \times \vec{B} = -\frac{B_\phi}{r} \frac{\partial}{\partial r} (r B_\phi) \hat{r}$$

Echilibrul magnetostatic radial:

Limitarile impuse conduc la luarea in considerare, doar a componentei radiale a fortele de balans

$$-\frac{\partial p}{\partial r} - \frac{1}{\mu} \frac{B_\phi}{r} \frac{\partial}{\partial r} (r B_\phi) = 0$$

Relatie care pune in evidenta existenta unei mari varietati de tipuri de echilibre magnetostatice. Pentru simplitate sa consideram uniformitatea densitatii de curent din plasma. Legea Maxwell-Ampere devine:

$$\frac{1}{\mu} \frac{B_\phi}{r} \frac{\partial}{\partial r} (r B_\phi) = j_z$$

Solutia este evidenta:

$$r B_\phi = \frac{1}{2} \mu r^2 j_z + C$$

Putem considera $C=0$ deoarece alegem ca in $r=0$ campul sa fie finit. Deci:

$$B_\phi = \frac{1}{2} \mu r j_z$$

Astfel, ecuatia echilibrului magnetostatic devine o ecuatie pentru presiune:

$$-\frac{\partial p}{\partial r} = \frac{1}{\mu} \frac{B_\phi}{r} \frac{\partial}{\partial r} (r B_\phi) = \frac{1}{2} \mu j_z \frac{\partial}{\partial r} \left(\frac{1}{2} \mu r^2 j_z \right) = \frac{1}{2} \mu^2 r j_z^2$$

$$\Rightarrow p = C_1 - \frac{1}{4} \mu^2 r^2 j_z^2$$

Unde C_1 este o constanta determinabila din conditia ca plasma sa fie confinata in regiunea $r < a$, adica:

$$p(r = a) = 0 \Rightarrow p = \frac{1}{4} (a^2 - r^2) \mu^2 j_z^2$$

Cu aceasta solutie

$$p + \frac{B_\phi^2}{2\mu} = const.$$

Campul magnetic exterior $r = a$

Deoarece in vecinatatea lui $r = a$ este vid:

$$\frac{1}{r} \frac{\partial}{\partial r} (r B_\phi) = 0 \Rightarrow r B_\phi = const. \Rightarrow B_\phi = \frac{C}{r}$$

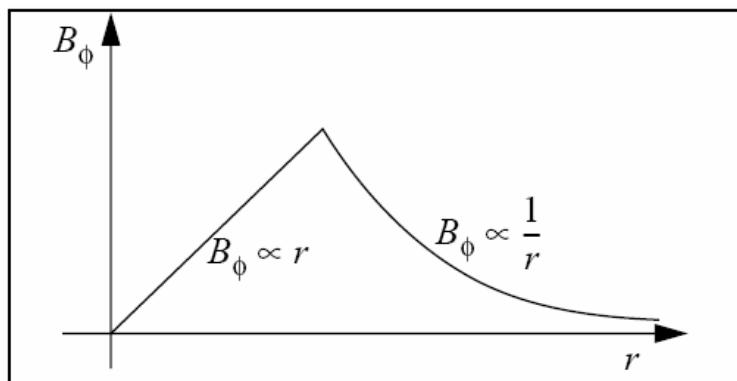
Unde constanta de integrare se determina din conditia de continuitate in $r = a$.

$$B_\phi = \frac{C}{r} = \frac{1}{2} \mu a^2 j_z \Rightarrow C = \frac{1}{2} \mu a^2 j_z \Rightarrow r B_\phi = \frac{1}{2} \mu a^2 j_z$$

↓

$$B_\phi = \frac{1}{2} \mu \frac{a^2}{r} j_z$$

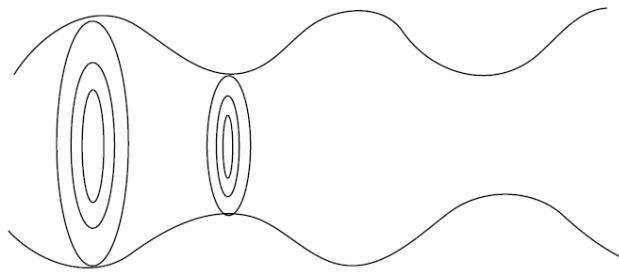
Astfel profilul radial al campului toroidal va fi:

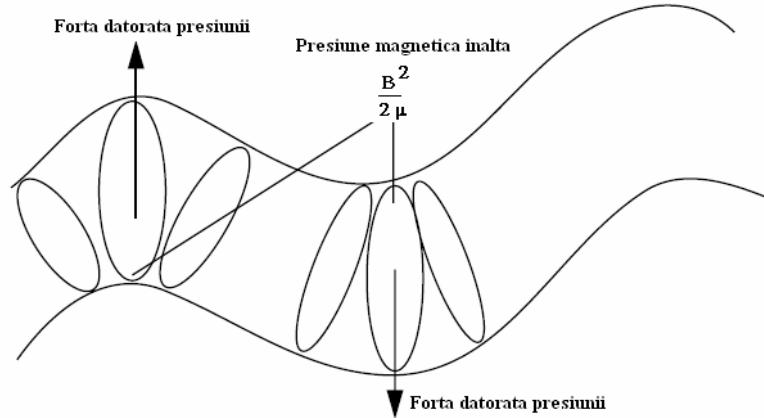
Stabilitatea pinch-ului magnetic

Pinch-ul magnetic poate fi suportul a doua tipuri de instabilitati

a) instabilitate de tip "sausage"

b) instabilitate de tip "firehose"

Θ-pinch

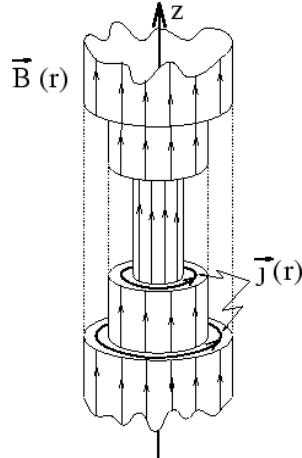
Este o structura complementara pentru o plasma cilindrica caracterizata de prezenta unui camp magnetic parallel cu axa cilindrului si care este inconjurat de o densitate de curent \mathbf{j} :

$$\vec{B} = B(r) \hat{z}$$

Unde r este distanta de la axul cilindrului iar \hat{z} este vesorul axei oz. Densitatea de curent specifica unei astfel de configuratii este de forma:

$$\vec{j} = \frac{\nabla \times \vec{B}}{\mu_0} = -\frac{1}{\mu_0} \frac{dB(r)}{dr} \hat{\theta}.$$

Unde $\hat{\theta}$ este vesorul tangentei la raza cilindrului si este perpendicular pe axa oz.

Forța Lorentz:

$$\vec{j} \times \vec{B} = -\frac{1}{2\mu_0} \frac{d}{dr} B^2(r) \hat{r}$$

Este orientată către axa cilindrului, în timp ce intensitatea campului crește cu distanță.

Ecuatia ce descrie echilibrul este:

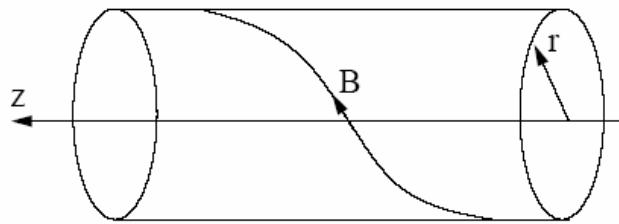
$$\begin{aligned} -\nabla p + \vec{j} \times \vec{B} &= 0 \\ \nabla p = \hat{r} dp/dr &\implies \frac{d}{dr} \left(p + \frac{B^2}{2\mu_0} \right) = 0 \end{aligned}$$

Deci preiunea totală (magnetică + hidrostatică) este constantă:

$$p_{tot} = p + p_M = const.$$

“screw-pinch”

$$\mathbf{B} = B_\theta \hat{\theta}(r) + B_z \hat{z}(r),$$

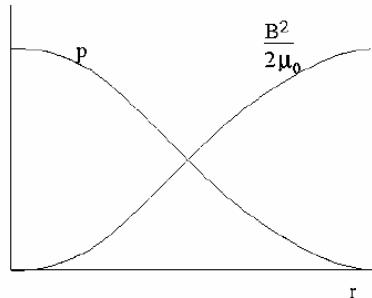

$$(\mathbf{B} \cdot \nabla) \mathbf{B} = -\frac{B_\theta^2}{r} \nabla r,$$

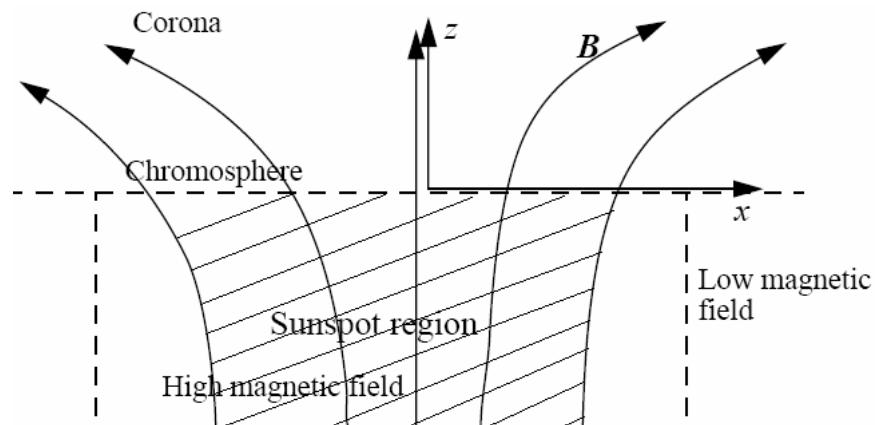
Iar condiția de echilibru $\vec{j} \times \vec{B} = \nabla p$ devine:

$$\begin{aligned} \left[\nabla \left(p + \frac{B^2}{2\mu_0} \right) - (\mathbf{B} \cdot \nabla) \mathbf{B} \right] \cdot \nabla r &= \frac{d}{dr} \left(p + \frac{B_z^2 + B_\theta^2}{2\mu_0} \right) + \frac{B_\theta^2}{\mu_0 r} \\ &= \boxed{\frac{d}{dr} \left(p + \frac{B_z^2}{2\mu_0} \right) + \frac{B_\theta}{\mu_0 r} \frac{d(rB_\theta)}{dr} = 0} \end{aligned}$$

Ecuatie care permite determinarea valorii componentelor B_θ, B_z necesare pentru a confina plasma la o presiune $p(r)$ data.

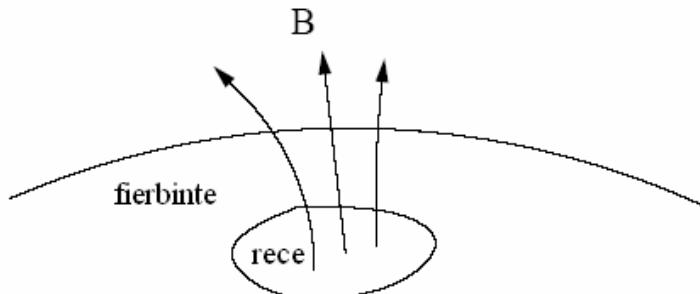
In cazul petelor solare:

$$B_\theta \simeq 0,$$

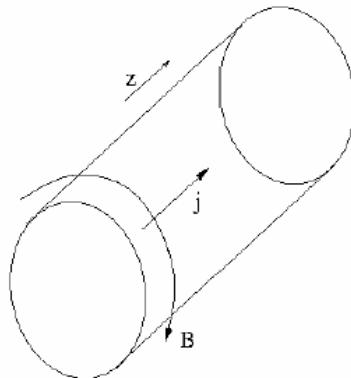
$$p + \frac{B_z^2}{2\mu_0} = \text{constant.}$$

In centrul petei solare B_z este mare iar p este mica deoarece pata solara este rece, deci mai intunecata decat vecinatatile.

$$\beta = \frac{p}{B^2/2\mu_0} = \frac{\text{thermal energy}}{\text{magnetic energy}} < 0.1$$

Z-pinch

Observam ca in aceasta configuratie \mathbf{j} este orientat in lungul axei oz.

$$\mathbf{j} = j_z \hat{\mathbf{e}}_z \quad \mathbf{B} = B_\theta \hat{\mathbf{e}}_\theta$$

Forța Lorentz: $(\vec{j} \times \vec{B})_r - (\nabla p)_r = -j_z B_\theta - \frac{\partial p}{\partial r} = 0$

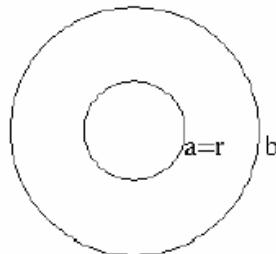
Ecuatia M-A: $(\nabla \times \vec{B})_z - (\mu_0 \vec{j})_z = \frac{1}{r} \frac{\partial}{\partial r} (r B_\theta) - \mu_0 j_z = 0$

$$\underbrace{\frac{B_\theta^2}{\mu_o r}}_{\text{Tensiune mg.}} + \underbrace{\frac{\partial}{\partial r} \left(\frac{B_\theta^2}{2\mu_o} \right)}_{\text{Pres.magnetica}} + \underbrace{p}_{\text{Pres.cinetica}} = 0$$

Tensiune mg. Pres.magnetica Pres.cinetica

Primul termen se datoreaza curbarii liniilor campului magnetic. Integrăm ecuația:

$$\int_a^b \frac{B_\theta^2}{\mu_o} \frac{dr}{r} + \left[\frac{B_\theta^2}{2\mu_o} + p(r) \right]_a^b = 0$$

Cum $p(b) = 0$ și $a = r$ rezultă imediat:

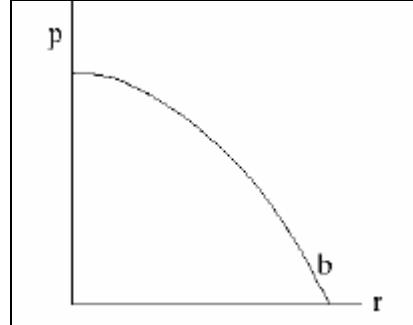
$$p(r) = \frac{B_\theta^2(b)}{2\mu_o} - \frac{B_\theta^2(r)}{2\mu_o} + \int_r^b \frac{B_\theta^2}{\mu_o} \frac{dr'}{r'}$$

Dacă:

$$j = \text{const.}$$

$$\frac{1}{r} \frac{\partial}{\partial r} (r B_\theta) = \mu_0 j_z \Rightarrow B_\theta = \frac{\mu_0 j_z}{2} r$$

$$p(r) = \frac{1}{2\mu_o} \left(\frac{\mu_0 j_z}{2} r \right)^2 \{b^2 - r^2 + \int_r^b 2r' dr'\} = \boxed{\frac{\mu_0 j_z^2}{4} \{b^2 - r^2\}}$$

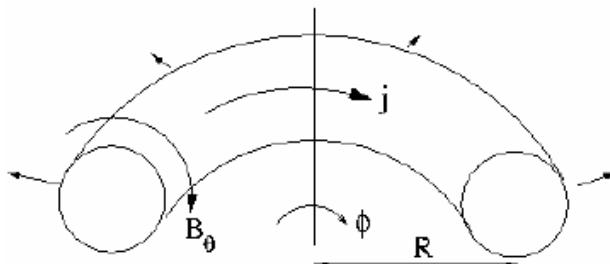
Un profil parabolic

$$B_\theta(b) = \frac{\mu_o j_s b}{2} \rightarrow p = \frac{B_{\theta b}^2}{2\mu_o} \frac{2}{b^2} \{b^2 - r^2\}$$

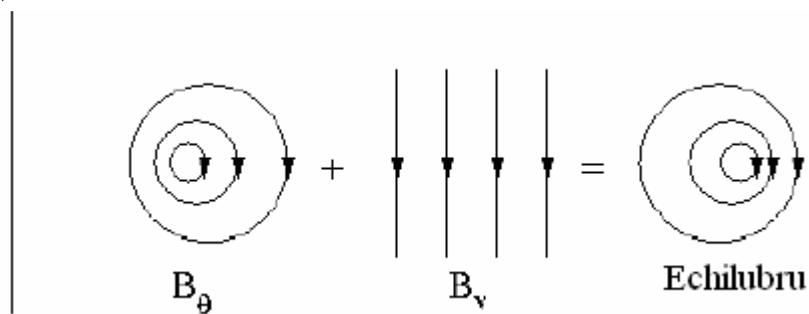
'screw pinch', $\theta - z$ pinch

$$\begin{aligned} j_\theta B_z - j_z B_\theta - \frac{\partial}{\partial r} B_z &= 0 \quad \frac{\partial}{\partial r} B_z = \mu_o j_\theta \\ - \frac{B_z}{\mu_o} \frac{\partial B_z}{\partial r} - \frac{B_\theta}{\mu_o r} \frac{\partial}{\partial r} (r B_\theta) - \frac{\partial p}{\partial r} &= 0 \\ \underbrace{\frac{B_\theta^2}{\mu_o r}}_{\text{Mag } \theta \text{ Tension only}} + \frac{\partial}{\partial r} \left(\underbrace{\frac{B^2}{2\mu_o}}_{\text{Mag } (\theta+z)} + p \right) &= 0 \end{aligned}$$

Toroidal z-pinch

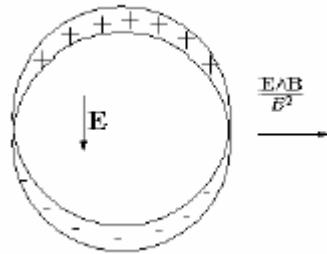

B_θ este mult mai intens in regiunile cu R mai mic \Rightarrow exercitarea unei presiuni magnetice, deci aparitia unei forte indreptate spre exterior. Pentru a restabili echilibrul este necesara aplicarea unui camp suplimentar exterior B_v , care "impinge" plasma inapoi prin intermediul fortelei $\vec{j}_\phi \times \vec{B}_v$.

In cazul "incovoiierii" **θ -pinch in tor**, B_ϕ este mai intens in regiunea cu R mai mic \Rightarrow existenta unei alte forte indreptate spre exterior, dar care nu mai poate fi compensata de

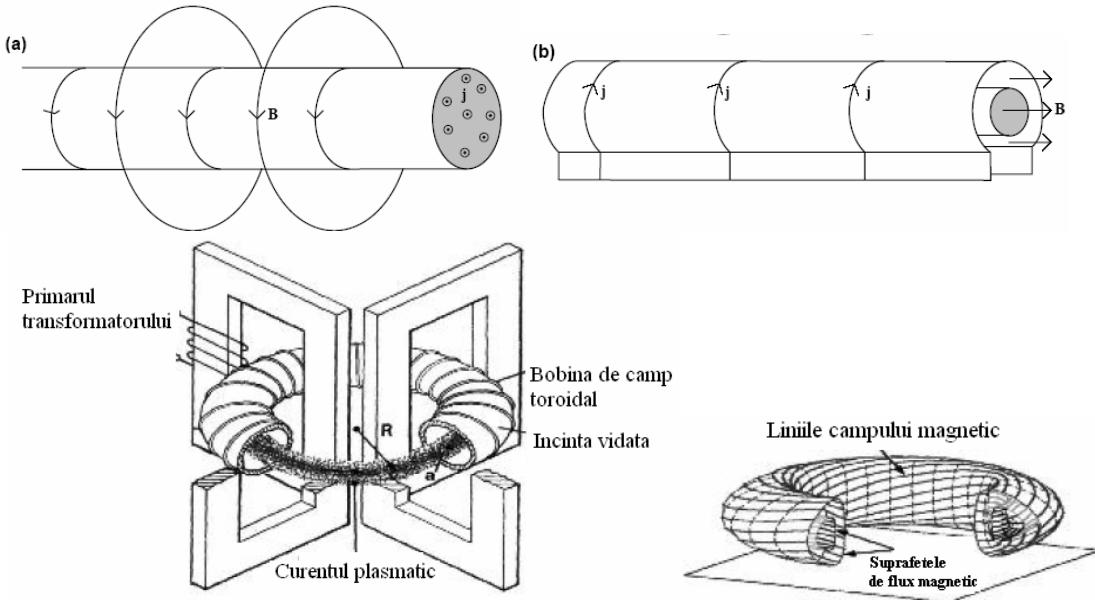
aplicarea unui camp exterior, deoarece nu există o componentă j_ϕ . Astfel, nu există echilibru pentru θ -pinch toroidal simetric. Din punctul de vedere al teoriei miscării particulelor în EB, Θ -pinch-ul toroidal conține numai B_ϕ și astăzi cum am vazut anterior, drifturile de curbura raman necompensate, ceea ce va conduce la o rapidă tendință de mișcare spre exterior.

Se observă o separare de sarcină ce conduce la un drift spre exterior sau altfel spus nu există forte de balans MHD toroidale.

Cum rezolvăm această problemă?

Introducem o transformare de rotație: dăm un $B_\theta \Rightarrow$ introducem rapid un j_ϕ ceea ce din punct de vedere MHD înseamnă existența unei forte de balans $\vec{j}_\phi \times \vec{B}_v$, care va reduce plasma în poziția de echilibru. Aceasta este principiul de funcționare pentru **Tokamak**.

a) Z-pinch, b) θ -pinch, c) Tokamak

Cel mai performant Tokamak este cel de la Princeton, construit în 1994 și numit **TTFR = Tokamak Test Fusion Reactor**. (Raza torului ~ 2.5 m, $B \sim 5$ T, Cu ~ 40 MW putere de incalzire se obține o putere nucleară de ~ 10 MW, Timp de confinare $\tau \sim 1$ s)